

Marcin Nytko

Instytut Rozwoju Przedsiębiorczości w Krakowie

**BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE
JAKO STYMULANTA
ROZWOJU GOSPODARCZEGO POLSKI**

Streszczenie: Celem niniejszego studium była identyfikacja szans i wyzwań stojących przed Polską u schyłku pierwszej dekady XXI wieku, związanych z maksymalizacją korzyści dla rozwoju gospodarczego kraju, wynikających z napływu BIZ. Wyniki studium wskazują, iż główną szansą, jaka stoi przed Polską u schyłku pierwszej dekady XXI wieku, związaną z maksymalizacją korzyści dla rozwoju gospodarczego kraju, wynikających z napływu BIZ, jest możliwość w kolejnych latach awansu z drugiego do trzeciego stadium rozwoju gospodarczego. Głównym wyzwaniem jest natomiast kształtowanie warunków dla rozwoju wysoko wykwalifikowanego kapitału ludzkiego, zdolnego do podejmowania aktywności w zakresie badań i rozwoju, stymulowanie napływu BIZ do sektorów innowacyjnych, jak również wspieranie działalności innowacyjnej w rodzimych przedsiębiorstwach.

1. Wstęp

Polska od kilkunastu lat jest aktywnym uczestnikiem międzynarodowej wymiany kapitału pod postacią bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), jako jego zarówno dawca, jak i biorca. Inwestycje bezpośrednie w Polsce w latach 1989-2008 podjęły korporacje transnarodowe (KTN) nie tylko z Europy, ale również z Ameryki Północnej i Południowej, Azji czy Afryki. Podobnie polskie przedsiębiorstwa podjęły BIZ na niemalże wszystkich kontynentach. Jak wynika z teorii ekonomii i dotychczasowych doświadczeń gospodarczych innych krajów, w tym m.in. Korei Południowej, Malezji, Tajlandii, Singapuru czy Meksyku, BIZ mogą być kluczowym akceleratorem rozwoju gospodarczego (zob. m.in.: [Nytko 2009b; 2009d; Oziewicz 1998; Jakubiak i in. 2002; Weresa 2002a; 2002b; 2002c; Witkowska 2000; Starzyk 2001]. Takie wnioski płyną również z badań autora niniejszego studium przeprowadzonych w kwietniu 2009 r. w odniesieniu do Polski [Nytko 2009a]. Wynika z nich, iż w latach 1989-2007 nastąpiły istotne zmiany jakościowe w strukturze polskiej gospodarki, a jedną ze stymulant tych zmian były właśnie BIZ. Pojawia się zatem pytanie, jakie szanse i wyzwania stoją przed Polską u

schyłku pierwszej dekady XXI wieku związane z maksymalizacją korzyści dla rozwoju gospodarczego kraju wynikających z napływu BIZ.

Na podstawie sformułowanego powyżej pytania badawczego określono cel pracy, którym była identyfikacja szans i wyzwań stojących przed Polską u schyłku pierwszej dekady XXI wieku, związanych z maksymalizacją korzyści dla rozwoju gospodarczego kraju, wynikających z napływu BIZ. Mając na uwadze określony wyżej cel pracy, zdefiniowano jej zadania badawcze, które były realizowane w następującej kolejności: przybliżenie istoty BIZ i ukazanie mechanizmu oddziaływania BIZ na rozwój gospodarczy kraju goszczącego, identyfikacja aktualnego stadium rozwoju gospodarczego Polski oraz identyfikacja szans i wyzwań dla rozwoju gospodarczego Polski u schyłku pierwszej dekady XXI wieku.

Dla realizacji powyższych zadań badawczych konieczne było określenie zakresów pracy. Podmiotem badawczym pracy jest Polska. Przedmiotem jest identyfikacja szans i wyzwań stojących przed Polską u schyłku pierwszej dekady XXI wieku, związanych z maksymalizacją korzyści dla rozwoju gospodarczego kraju, wynikających z napływu BIZ. Badanie wykonano w maju 2009 r. i taki też jest zakres czasowy pracy, przy czym w opracowaniu konieczne było również odwołanie się do lat wcześniejszych.

W studium poruszono zagadnienia kilku specjalności nauk ekonomicznych, tj. mikroekonomii i makroekonomii oraz międzynarodowych stosunków gospodarczych. Określony cel oraz przyjęte do realizacji zadania badawcze zdeterminowały kształt studium oraz przyjęcie w nim określonych metod badawczych. Studium ma charakter teoretyczno-empiryczny. Zastosowano w nim trzy metody badawcze, tj. studia literatury przedmiotu, analizę systemową oraz analizę statystyczną. Studium składa się z trzech części, w których realizowane były bezpośrednio wyżej określone zadania badawcze, oraz z wstępu i zakończenia.

2. Istota i oddziaływanie BIZ na rozwój gospodarczy kraju goszczącego

W literaturze polskiej próby zdefiniowania pojęcia „bezpośrednie inwestycje zagraniczne” (BIZ) podjęli m.in. A. Budnikowski [2006, s. 138], E. Czerwieniec [1990, s. 9], E. Cyrson [1981, s. 157], W. Karaszewski [2004, s. 19-21], Cz. Pilarzka [2005, s. 6-7], jak również J. Rymarczyk [2004], a w literaturze zachodniej m.in. J.H. Dunning [1981], P.R. Krugman i M. Obstfeld [2003, s. 124-125]. Jednolitą definicję BIZ podają również Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju – UNCTAD (*United Nations Conference on Trade and Development*) [*World Investment...* 2005, s. 297], Międzynarodowy Fundusz Walutowy – IMF (*International Monetary Fund*) [*Balance of Payments...* 1993, s. 86-87] oraz Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) [*OECD Benchmark Definition...* 1996, s. 7].

Podejmując próbę sformułowania syntetycznej definicji na podstawie literatury przedmiotu, BIZ można zdefiniować jako długookresową inwestycję, podejmowaną przez przedsiębiorstwo lub osobę fizyczną jednego kraju w przedsiębiorstwo innego kraju, z zamiarem sprawowania kontroli nad nim i czerpania z niego zysku. Przy czym istotą BIZ jest transfer nie tylko kapitału, ale również pracy i wiedzy (technologicznej, marketingowej i organizacyjnej).

Mając na uwadze, iż determinantą rozwoju gospodarczego krajów są posiadane przez nie zasoby (finansowe, techniczne, ludzkie) i umiejętności ich wykorzystania (wiedza techniczna, marketingowa i organizacyjna), należy przyjąć, iż BIZ, biorąc pod uwagę istotę tego zjawiska przedstawioną powyżej, mogą być potencjalnie istotną stymulantą rozwoju gospodarczego kraju goszczącego. Ich oddziaływanie na rozwój gospodarczy objaśnia m.in. model stadiów rozwoju gospodarczego T. Ozawy. U podstaw tego modelu, który miał objaśnić zależności pomiędzy BIZ a rozwojem gospodarczym, leży założenie dotyczące charakterystyki struktury gospodarki światowej (szerzej: [Nytko 2009c]). Następnie T. Ozawa sformułował teorię zakładającą istnienie czterech stadiów rozwoju gospodarczego kraju. Każde z tych stadiów zostało przez T. Ozawę szczegółowo scharakteryzowane, co zostało syntetycznie przedstawione poniżej [Ozawa 1992, s. 27-54].

W stadium nr 1 rozwój napędzany jest czynnikami produkcji, charakteryzuje się aktywnością opartą na zasobach naturalnych lub przemyśle pracochłonnym (tzw. przemysł Heckschera-Ohlina); przewagi komparatywne w eksporcie oparte są na posiadanych czynnikach produkcji (surowce i dobra pracochłonne); kraj przyciąga BIZ, poszukując surowców i niskich kosztów pracy, sam nie podejmując BIZ na rynkach zagranicznych.

W stadium nr 2 rozwój napędzany jest inwestycjami, charakteryzuje się wytwarzaniem półproduktów i dóbr kapitałowych oraz budownictwem infrastrukturalnym (tzw. niezróżnicowany przemysł Smitha); przewagi komparatywne w eksporcie oparte są na rozwiniętym przemyśle kapitałochłonnym (dobra kapitałochłonne produkowane na dużą skalę); kraj przyciąga BIZ do przemysłu produkującego dobra kapitałochłonne i półprodukty oraz generuje odpływ inwestycji do innych krajów bogatszych w surowce i/lub o niższych kosztach pracy.

W stadium nr 3 rozwój napędzany jest innowacjami (tzw. zróżnicowany przemysł Smitha); przewagi komparatywne w eksporcie oparte są na innowacyjności (wysoko zaawansowane dobra technologiczne); kraj przyciąga inwestycje do przemysłu technologicznie intensywnego oraz dokonuje inwestycji w innych krajach w przemysł kapitałochłonny i/lub produkujący półprodukty.

W stadium nr 4 rozwój napędzany jest bogactwem, charakteryzuje się rozwojem nowoczesnego przemysłu, z elastyczną, zróżnicowaną produkcją, z zastosowaniem różnorodnych innowacji (tzw. przemysł Schumpetera). Przewagi komparatywne w eksporcie oparte są na innowacyjności i wysokich technologiach. Kraj przyciąga inwestycje w przemyśłach innowacyjnych oraz dokonuje inwestycji zagranicznych w przemyśle technologicznie intensywnym.

Podsumowując, z teorii T. Ozawy można wyciągnąć generalny wniosek, że rozwój BIZ niesie ze sobą zmianę struktury gospodarki, przedsiębiorstwa bezpośredniej inwestycji wspierają wykształcenie przewag komparatywnych w handlu międzynarodowym kraju goszczącego oraz wpływają na wykształcenie przewag własnościowych przez przedsiębiorstwa lokalne, co pozwala podjąć im działalność bezpośrednią na rynkach zagranicznych.

3. Identyfikacja stadium rozwoju gospodarczego Polski

Poniżej na podstawie weryfikacji modelu T. Ozawy została podjęta próba identyfikacji aktualnego stadium rozwoju gospodarczego Polski. Weryfikacja ta odnosi się do trzech aspektów, tj. BIZ, handlu zagranicznego i rozwoju gospodarczego (ilościowe i jakościowe zmiany w gospodarce).

Napływ BIZ do Polski w 1989 r. wyniósł 11 mln dol., co stanowiło śladową wielkość w relacji do ogólnej wielkości napływu BIZ na świecie, tj. 0,006%. W kolejnych latach wielkość napływu BIZ do Polski systematycznie rosła aż do 2000 r., kiedy wyniosła 9,3 mld dol. W wyniku kryzysu na międzynarodowych rynkach finansowych, związanego z pęknięciem tzw. bańki informatycznej, pogłębionego atakiem terrorystycznym na Nowy Jork 11 września 2001 r., wielkość ta w kolejnych trzech latach znacznie spadła – do 5,7 mld dol. w 2001 r., do 4,1 mld w 2002 r., po czym nieznacznie wzrosła do 4,6 mld dol. w 2003 r., aby w 2004 r. wzrosnąć do 13,1 mld dol. W kolejnych latach wahała się, jednakże nie spadła już poniżej 10 mld dol. W 2005 r. wyniosła 10,4 mld dol., w 2006 r. 19,2 mld dol., a w 2007 r. 17,6 mld. W konsekwencji przedstawionego wyżej wzrostu wielkości napływu BIZ do Polski w latach 1989-2007 udział Polski w ogólnej wielkości napływu BIZ na świecie w 2007 r. wyniósł 0,959% [Internet 4]. Wzrósł on zatem istotnie, przy czym za przełomowy należy tu uznać 2004 r.

Odływ BIZ z Polski w latach 1989-2007 również rósł, jednakże nie tak dynamicznie jak w przypadku napływu BIZ. W 1989 r. wyniósł on 18 mln dol., co stanowiło jedynie 0,008% globalnej wielkości. W kolejnych latach, aż do 2002 r. (z wyjątkiem 1998 r.), nie przekraczając 100 mln dol., wielkość odpływu BIZ utrzymywała się na podobnym poziomie. Istotny wzrost odpływu BIZ z Polski nastąpił dopiero w 2005 r., kiedy wielkość ta osiągnęła 3,4 mld dol., stanowiąc jednocześnie 0,385% globalnej wielkości odpływu BIZ. W 2006 r. wielkości te wynosiły odpowiednio 8,9 mld dol. i 0,672%, a w 2007 r. 3,4 mld dol. i 0,168% [Internet 4]. Można zatem wyciągnąć wniosek, iż polskie przedsiębiorstwa wykształciły w latach 1989-2004 przewagi własnościowe, które pozwoliły im na podjęcie BIZ na rynkach zagranicznych w latach 2005-2007 w większej mierze, niż miało to miejsce dotychczas.

Kolejnym elementem weryfikacji modelu T. Ozawy w zakresie wielkości i struktury BIZ jest analiza struktury napływu BIZ do Polski. Pełne dane dotyczące

struktury napływu BIZ dostępne są od 1996 r., jednakże w latach 1996-1998 blisko połowa wielkości nie została sklasyfikowana do żadnej z kategorii. Z powyższych przesłanek możliwe jest jedynie przeprowadzenie analizy dla okresu 1999-2007. Analizując strukturę napływu BIZ w tym okresie, można zauważyć, iż udział dóbr kapitałochłonnych w ogólnej wielkości napływu BIZ do Polski do 2001 r. stanowił wielkość ujemną (dezinwestycje), a od 2002 r. stanowił wartość dodatnią – odpowiednio w kolejnych latach 25,47, 27,11, 22,45, 18,81, 19,55 i 17,64%. Istotny wzrost udziału w wielkości napływu BIZ do Polski w tym samym okresie miał również sektor usług związanych z obsługą nieruchomości, informatyką, nauką, wynajmem maszyn i pozostałymi usługami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej [Internet 6]. Z analizy tej można wyciągnąć zatem ogólny wniosek, że od 2002 r. nastąpiło przesunięcie struktury napływu BIZ od przemysłu surowcchłonnego i pośrednictwa finansowego do przemysłu kapitałochłonnego i usług.

Ostatnim elementem weryfikacji modelu T. Ozawy w zakresie wielkości i struktury BIZ jest analiza struktury odpływu BIZ z Polski. Mając na uwadze braki pełnych statystyk w tym zakresie, postanowiono w tej części porównać jedynie strukturę napływu i odpływu BIZ dla 2007 r. Analizując dane w zakresie struktury napływu i odpływu BIZ w 2007 r., można dostrzec, iż największy udział w napływie BIZ stanowił sektor przetwórstwa przemysłowego (40,32%), z czego blisko połowę, bo 38,42%, stanowiło przetwórstwo przemysłowe związane z dobrami kapitałochłonnymi. W przypadku odpływu BIZ udział sektora przetwórstwa przemysłowego w ogólnej wielkości wynosił 19,35%, z czego jedynie 10,15% stanowiło przetwórstwo przemysłowe związane z dobrami kapitałochłonnymi. Można również zauważyć, iż udział sektora pośrednictwa finansowego w przypadku napływu BIZ był wyższy w ogólnej wielkości niż w przypadku odpływu BIZ. Wyższy udział w odpływie niż napływie BIZ można natomiast wskazać w przypadku sektora wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę oraz w zakresie sektora usług związanych z obsługą nieruchomości, informatyką, nauką, wynajmem maszyn i pozostałymi usługami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej [Internet 6]. Mając na uwadze powyższe obserwacje, można wyciągnąć wniosek, iż generalnie odpływ BIZ dotyczył w mniejszym stopniu sektora przetwórstwa przemysłowego w zakresie dóbr kapitałochłonnych niż w przypadku napływu BIZ, a w większym stopniu przetwórstwa przemysłowego w zakresie dóbr surowcchłonnych oraz usług – wymagających mniejszych nakładów finansowych niż przetwórstwo przemysłowe.

Analiza wielkości importu i eksportu Polski wskazuje, iż w latach 1989-2007 istotnie wzrosło znaczenie Polski w międzynarodowej wymianie handlowej. Udział Polski w ogólnej wielkości importu na świecie wzrósł odpowiednio z 0,33 do 1,15%, a w wielkości eksportu odpowiednio z 0,44 do 1,00% [Internet 3]. Stąd można wyciągnąć wniosek, że w ww. okresie wzrosła międzynarodowa pozycja konkurencyjna Polski w zakresie handlu zagranicznego.

Analizując z kolei bilans wymiany w poszczególnych sektorach gospodarki, można zaobserwować, iż w latach 1989-2007 spadł on w sektorze energetycznym. Poprawił się natomiast w stosunku do 1991 r. (rok rozpadu tzw. bloku wschodniego i utrata dotychczasowych rynków przez Polskę) w sektorze rolnym i przemysłowym. Kluczowym rokiem w zmianie bilansu handlowego w poszczególnych sektorach wydaje się 2001 r., kiedy bilans handlowy Polski w sektorze przemysłowym zmniejszył się do -36% [Internet 3].

Badając natomiast wskaźnik ujawnionej przewagi komparatywnej RCA (*Revealed Comparative Advantage*) (szerzej o wskaźniku RCA: [Jagiello 2003]) Polski w poszczególnych kategoriach dóbr w latach 1989-2007, w tym szczególnie w latach 1991-2007, można zauważyć, iż ujawniona przewaga komparatywna Polski w zakresie produktów rolnych i surowców energetycznych spadła. Poprawiła się natomiast w zakresie przemysłu wytwórczego, w tym istotnie w zakresie maszyn i sprzętu transportowego (por. [Nytko 2009a]). Z analizy tej można wyciągnąć zatem wnioski, iż w latach 1989-2007 nastąpiło przesunięcie przewag komparatywnych od dóbr surowcochłonnych do dóbr kapitałochłonnych, przy czym przełomowy wydaje się 2002 r., kiedy Polska uzyskała przewagę komparatywną w zakresie maszyn i sprzętu transportowego (dobra kapitałochłonne).

Ostatnim z etapów weryfikacji modelu T. Ozawy jest analiza wielkości i struktury PKB, ukazująca zmiany ilościowe i jakościowe w polskiej gospodarce. W 1989 r. nominalne PKB Polski wynosiło 83 mld dol. i stanowiło 0,4% globalnego PKB. W kolejnych latach, poza rokiem 1990 r., wielkość ta dynamicznie rosła, osiągając w 2007 r. wartość 418 mld dol., co stanowiło 0,77% globalnej wielkości. PKB *per capita* w Polsce w 1989 r. stanowił 55% średniej na świecie. W konsekwencji intensywnego wzrostu gospodarczego w 2004 r. wielkość ta osiągnęła 102%, co znaczy, że średni dochód na jednego mieszkańca w Polsce był wyższy o 2% niż średnia na świecie. W 2005, 2006 i 2007 r. różnica ta rosła i w 2007 r. PKB *per capita* w Polsce był wyższy o 32% niż średnia na świecie [Internet 5]. Wzrost PKB i PKB *per capita* w latach 1989-2007 świadczy, iż w okresie tym zaszły istotne zmiany rozwojowe w polskiej gospodarce o charakterze ilościowym.

Równie istotne zmiany jak w zakresie wielkości PKB nastąpiły w Polsce w zakresie struktury PKB. W 1989 r. rolnictwo miało udział w wysokości 13,07% w PKB Polski, w kolejnych latach udział ten systematycznie spadał – aż do 4,68% w 2006 r. (dostępność zweryfikowanych danych statystycznych). Udział przemysłu również spadł, odpowiednio z 52,97 do 31,39%, przy czym główną rolę w tym spadku odegrało górnictwo. Istotnie wzrósł natomiast udział usług w wielkości PKB, odpowiednio z 33,96 do 63,93% [Internet 5]. Można zatem wyciągnąć ogólny wniosek, iż w Polsce w latach 1991-2006 nastąpiły zmiany w strukturze gospodarki polegające na zmniejszeniu znaczenia rolnictwa i przemysłu surowcochłonnego, a zwiększeniu znaczenia nowoczesnych usług. Powyższe zmiany strukturalne świadczą, iż w okresie 1989-2006 zaszły istotne zmiany rozwojowe w polskiej gospodarce o charakterze jakościowym.

4. Szanse i wyzwania dla rozwoju gospodarczego Polski

Z przeprowadzonej powyżej analizy można wyciągnąć wniosek, iż w 1989 r. i w kolejnych latach, aż do 2003 r., Polska znajdowała się w pierwszym stadium rozwoju gospodarczego scharakteryzowanym przez T. Ozawę. Rozwój napędzany był czynnikami produkcji, charakteryzował się aktywnością opartą na zasobach naturalnych i przemyśle pracochłonnym (tzw. przemysł Heckschera-Ohlina); przewagi komparatywne w eksporcie oparte były na posiadanych czynnikach produkcji (surowce i dobra pracochłonne); Polska przyciągała BIZ, poszukując przede wszystkim niskich kosztów pracy, sama nie podejmując BIZ na rynkach zagranicznych. Od 2004 r. Polska znajduje się natomiast w drugim stadium rozwoju gospodarczego. Rozwój napędzany jest inwestycjami charakteryzującymi się wytwarzaniem półproduktów i dóbr kapitałowych oraz budownictwem infrastrukturalnym (tzw. niezróżnicowany przemysł Smitha); przewagi komparatywne w eksporcie oparte są na rozwiniętym przemyśle kapitałochłonnym (dobra kapitałochłonne produkowane na dużą skalę); Polska przyciąga BIZ do przemysłu produkującego dobra kapitałochłonne i półprodukty oraz generuje odpływ inwestycji do innych krajów bogatszych w surowce i/lub o niższych kosztach pracy. Stąd można wyciągnąć wniosek, iż w latach 1989-2007 Polska awansowała z pierwszego do drugiego stadium, w czym istotną rolę odegrały BIZ, co wynika z przesłanki, iż jednym z czynników determinujących zacofanie gospodarcze Polski w relacji do krajów wysoko rozwiniętych był na początku okresu transformacji ustrojowej niedobór kapitału (w tym dewiz), pracy i wiedzy, a z napływem BIZ wiąże się transfer właśnie tych czynników produkcji.

Mając na uwadze zidentyfikowane stadium rozwoju gospodarczego Polski, można zatem wskazać, iż szansą, jaka stoi przed naszym krajem u schyłku pierwszej dekady XXI wieku, jest awans do trzeciego stadium rozwoju gospodarczego. W stadium tym rozwój napędzany będzie innowacjami (tzw. zróżnicowany przemysł Smitha); przewagi komparatywne w eksporcie oparte będą na innowacyjności (wysoko zaawansowane dobra technologiczne); kraj przyciągać będzie inwestycje do przemysłów technologicznie intensywnych, a przedsiębiorstwa krajowe będą dokonywać inwestycji w innych krajach w przemyśle kapitałochłonnym i/lub produkującym półprodukty.

Biorąc pod uwagę, jak wspomniano w pierwszej części niniejszego studium, iż o rozwoju gospodarczym krajów decydują posiadane zasoby (naturalne, ludzkie, finansowe i techniczne) i umiejętności ich wykorzystania (wiedza techniczna, marketingowa i organizacyjna), należy uznać, mając na uwadze założenia modelu T. Ozawy, że kluczowym czynnikiem warunkującym przejście Polski z drugiego do trzeciego stadium rozwoju gospodarczego będzie zasobność kraju w wysoko wykwalifikowany kapitał ludzki przejawiający aktywność w zakresie badań i rozwoju.

Z powyższych przesłanek można wyciągnąć wniosek, że warunkiem *sine qua non* dalszego rozwoju gospodarczego Polski, a zarazem jednym z głównych wyzwań polityki gospodarczej rządu, winno być kształtowanie warunków dla rozwoju wysoko wykwalifikowanego kapitału ludzkiego, zdolnego do podejmowania aktywności w zakresie badań i rozwoju, promowanie napływu BIZ do sektorów innowacyjnych oraz stymulowanie działalności innowacyjnej rodzimych przedsiębiorstw.

5. Zakończenie

Realizacja określonych we wstępie zadań badawczych pozwoliła osiągnąć cel badawczy pracy. W części pierwszej na podstawie studiów literatury przybliżono istotę zjawiska BIZ oraz ukazano mechanizm oddziaływania BIZ na rozwój gospodarczy kraju goszczącego. W części drugiej, weryfikując teorię T. Ozawy, poddano analizie wpływ BIZ na zmiany strukturalne w polskiej gospodarce. W części trzeciej, na bazie wyników analizy przeprowadzonej w części drugiej, dokonano identyfikacji szans i wyzwań stojących przed Polską u schyłku pierwszej dekady XXI wieku, związanych z maksymalizacją korzyści dla rozwoju gospodarczego kraju, wynikających z napływu BIZ.

Na podstawie przeprowadzonych badań można wskazać, iż główną szansą, jaka stoi przed Polską u schyłku pierwszej dekady XXI wieku, związaną z maksymalizacją korzyści dla rozwoju gospodarczego kraju wynikających z napływu BIZ, jest możliwość w kolejnych latach awansu naszego kraju z drugiego do trzeciego stadium rozwoju gospodarczego. Głównym wyzwaniem jest natomiast kształtowanie warunków dla rozwoju wysoko wykwalifikowanego kapitału ludzkiego, zdolnego do podejmowania aktywności w zakresie badań i rozwoju, promowanie napływu BIZ do sektorów innowacyjnych oraz stymulowanie działalności innowacyjnej rodzimych przedsiębiorstw.

Literatura

- Balance of Payments Manual – Fifth Edition*, IMF, Washington 1993.
- Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006.
- Cyrson C., *Korporacje wielonarodowe. Prawidłowości ekspansji zagranicznej*, PWN, Warszawa 1981.
- Czerwień E., *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce krajów wysokorozwiniętych*, Zeszyty Naukowe AE w Poznaniu nr 105, Poznań 1990.
- Dunning J.H., *International Production and Multinational Enterprise*, George Allen and Unwin, London 1981.
- Jagiello M., *Wskaźniki międzynarodowej konkurencyjności gospodarki*, „Studia i Materiały” nr 80, IKiCHZ, Warszawa 2003.
- Jakubiak M., Krzysztof R., Weresa M.A., *Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce*, Zeszyty BRE Bank – CASE nr 62, Warszawa 2002.

- Karaszewski W., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*, Wydawnictwo „Dom Organizatora”, Toruń 2004.
- Krugman P.R., Obstfeld M., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWN, Warszawa 2003.
- Nytko M., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a zmiany strukturalne w polskiej gospodarce*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009a (publikacja preprint: <http://nytko.eu>).
- Nytko M., *Metodologia badań skutków bezpośrednich inwestycji zagranicznych ex post w kraju goszczącym*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009b.
- Nytko M., *Model T. Ozawy jako narzędzie prognozy skutków rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009c.
- Nytko M., *Znaczenie bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla rozwoju gospodarczego Podkarpacia*, Instytut Rozwoju Przedsiębiorstw, Kraków 2009d.
- Nytko M., *Znaczenie bezpośrednich inwestycji zagranicznych w rozwoju gospodarczym krajów rozwijających się*, [w:] *Wyzwania międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju*, red. K. Czaplicka, ASPRA-JR, Warszawa 2007/2008.
- OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment – Third Edition*, OECD, Paris 1996.
- Ozawa T., *Foreign Direct Investment and Economic Development*, „Transnational Corporation” 1992 no 1.
- Oziewicz E. (red.), *Przemiany we współczesnej gospodarce światowej*, PWE, Warszawa 2006.
- Oziewicz E., *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w rozwoju gospodarczym krajów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1998.
- Pilarska Cz., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w teorii ekonomii*, AE, Kraków 2005.
- Przybylska K., *Determinanty zagranicznych inwestycji bezpośrednich w teorii ekonomicznej. Empiryczna weryfikacja czynników lokalizacji zagranicznych inwestycji bezpośrednich w Czechach, Polsce i na Węgrzech*, AE, Kraków 2001.
- Rymarczyk J. (red.), *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2006.
- Rymarczyk J., *Internacjonalizacja i globalizacja przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2004.
- Starzyk K. (red.), *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarkach Azji Pacyfiku*, Semper, Warszawa 2001.
- Weresa M.A., *Inwestycje niemieckie w Polsce a handel bilateralny: substytucja czy komplementarność?*, Instytut Gospodarki Światowej, SGH, Warszawa 2002a.
- Weresa M.A., *Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – doświadczenia Polski*, [w:] *Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce*, M. Jakubiak, R. Krzysztof, M.A. Weresa (red.), Zeszyty BRE Bank – CASE nr 62, Warszawa 2002b.
- Weresa M.A., *Wpływ handlu zagranicznego i inwestycji bezpośrednich na innowacyjność polskiej gospodarki*, Monografie i Opracowania, SGH, Warszawa 2002c.
- Witkowska J., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a rynek pracy w kraju przyjmującym – aspekty teoretyczne*, „*Ekonomista*” 2000 nr 5.
- Witkowska J., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowo-Wschodniej. Próba interpretacji na gruncie teorii bezpośrednich inwestycji i teorii integracji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1996.
- World Investment Report 1991 & next*, UNCTAD, New York 1991 & next.

Źródła internetowe

- [1] <http://irp.krakow.pl>.
- [2] <http://nytko.eu>.
- [3] <http://stat.wto.org>.
- [4] <http://stats.unctad.org/fdi>.
- [5] <http://stats.unctad.org/handbook>.
- [6] <http://www.nbp.pl>.

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS AS A STIMULANT FOR POLAND'S ECONOMIC DEVELOPMENT

Summary: The purpose of this study is to identify opportunities and challenges for Poland in the end of the first decade of the twenty-first century, resulted from foreign direct investments inflows. The survey shows that the main opportunity for Poland in the end of the first decade of the twenty-first century is the possibility of economic advancement from the second to the third stage of economic development. While, the main challenge for Poland is creating conditions for the development of highly skilled human capital, able to undertake research and development activities, stimulating foreign direct investments inflows to innovative sectors and supporting innovation activities in native companies.